

opvatting. Hoe kan een onbetekenend verschijnsel zoveel schade teweegbrengen? Waarom moest er zoveel passie en papier aan worden besteed? De reden die de auteur daarvoor in 1970 aanvoerde, is op het eerste gezicht plausibel: het uitvoerige verhaal achtte hij leerzaam voor het heden (van midden jaren '50) waarin een 'neo-integralisme' de kop opstak.¹⁰ Maar toonde zich juist hier de historicus niet tezeer als medespeler, die een eigentijds verschijnsel wil bestrijden door het te koppelen aan een historisch verschijnsel? Al te gemakkelijk dringen zich dan de tactische eisen van de actuele strijd als interpretatiekader op aan het verleden, dat als parabel dienstbaar wordt gemaakt. Bij Rogier leidde dit tot het aanzetten van contrasten die het zicht benemen op diverse andere verschijnselen, die zich in zijn schema moeilijk lieten voegen. Door het Nederlandse 'integralisme' in de persoon van Thompson en zijn weinige aanhangers tot een duister pathologisch syndroom te marginaliseren, kwamen zijn tegenstanders in een licht te baden dat achteraf wat onwerkelijk aandoet: de strijd tussen het 'gesloten' en het 'open' katholicisme, die men in vele geschriften van Rogier over het Nederlands katholicisme van de 19e en 20e eeuw terugvindt. Zijn geëngageerde visie op het 'katholieke verleden' en preoccupatie met het integralisme zijn door een latere generatie historici van het Nederlandse katholicisme dan ook met enige scepsis benaderd.¹¹ Veel aandacht is er hier sindsdien niet meer aan gegeven. Toch is het verschijnsel ook in Nederland nadere aandacht waard.

Geeft men Rogiers tegenstelling 'gesloten'-'open' weer met het begrippenpaar 'concentratie' en 'penetratie', dan verandert zij van karakter en wordt eerder strategisch dan fundamenteel. De gemeenschappelijke herkomst van beide opvattingen, van 'integraal' en 'sociaal' katholicisme, wijzen, aldus Emile Poulat, op een constante interactie: 'L'image de deux camps opposés, tirant chacun de son côté depuis plus d'un siècle, les uns pour 'réconcilier l'Eglise et la société moderne', les autres pour 'défendre l'héritage du passé', n'est pas seulement simpliste: plus encore, elle est fausse et gravement déformante'.¹² Het is geen wonder dat Rogier in Poulats bronnenpublicatie weinig lijn kon

10. Rogier, 'Op- en neergang', 42-43.

11. Zie J.A. Bornewasser, 'Geschiedbeoefening en katholieke geloofsovertuiging in verschuivend perspectief', in: *Kerkelijk verleden in een wereldlijke context* (Amsterdam, 1989), 41-42; J. Ramakers en H. Righart, 'Het katholicisme', in: P. Luykx en N. Bootsma (red.), *De laatste tijd. Geschiedschrijving over Nederland in de 20e eeuw*, 108-109. Bornewasser spreekt van een 'ketterjacht op ketterjagers'; volgens de twee andere auteurs is deze jacht op 'de reactionaire integralistenkliek van het begin der eeuw, in feite *quantité négligeable* die zijn woede niet waard was, (...) symptomatisch voor Rogiers overgevoeligheid voor de rotte appel in de mand'.

12. Poulat, *Intégrisme*, 49, 78-81.